
¶ Jaap van Gelderen, *Een Rotterdammer in Kampen*. Uitgeverij Zalsman, Zwolle 2010, 108 pp; €14,95. ISBN 978 90 808 2804 9.

¶ Gert van Klinken

Deze bundel is van de hand van de docent kerkgeschiedenis en archivaris van de Protestantse Theologische Universiteit te Kampen, die daar in 2006 afscheid nam. In een dertiental essays blikt Van Gelderen terug op zijn leven en werk. Toch bemerkt de lezer al gauw dat hier iets anders beoogd wordt dan de aanzet tot een autobiografie. De bedoeling gaat verder: in een tijdvak waarin kerk en theologie onder druk staan verwoordt Van Gelderen wat het voor hem betekent om tot een (gereformeerde) geloofsgemeenschap te behoren. De manier waarop hij dit doet is origineel. In korte, maar zorgvuldig geschreven paragrafen wordt een beeld opgeroepen van een jeugd in naoorlogs Rotterdam en vervolgens een loopbaan onder generaties studenten in de IJsselstad. Daarbij komt telkens uit hoe nauw de werelden van geloof en kerk verbonden waren met die van de familie, de stad en de gemeenschap. De kracht van dit boekje is de soepele balans tussen christelijke identiteit en een brede maatschappelijke betrokkenheid. Geloof sluit niet af van de werkelijkheid, maar helpt juist om scherper te zien en daardoor te handelen – zoals Van Gelderen aantoont in tal van prachtige observaties in Rotterdam, Kampen en Israël. De prominente aanwezigheid van Palestina komt niet als een verrassing. Van Gelderen heeft zich gedurende heel zijn loopbaan betrokken geweten bij de joods-christelijke ontmoeting na de catastrofe van de Tweede Wereldoorlog. Kenmerkend voor zijn werkwijze is de observerende blik, waaraan de duistere kanten van de kerkgeschiedenis niet ontgaan. Tegelijk brengt Van Gelderen de waarde van de eigen traditie vrijmoedig in het gesprek met de ander in. De mooiste momenten in de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme waren toch die waarin al vanaf de zestiende eeuw de basis werd gelegd voor een samenleving van onderling respect en werkzaam samenleven van velen – inclusief de joodse gemeenschap. In de donkere jaren 1938-1945 kwam het beste van dit vaderlandse calvinisme juist bij 'eenvoudigen' op bijzondere wijze uit, een aspect dat Van Gelderen in zijn werk telkens benadrukt.

Ten overstaan van de hedendaagse samenleving

schetst Van Gelderen een gereformeerde wereld gedurende de 19^e en 20^e eeuw, die inmiddels menig Nederlander vreemd is geworden. Juist daarom zou men dit werk in veler handen wensen, ook buiten de kring van degenen met een bijzondere belangstelling voor Rotterdam, Kampen of de joods-christelijke betrekkingen. De bundel voert een fijngevoelig pleidooi voor een leefwijze waarin het toebehoren tot een levensbeschouwelijke traditie – niet noodzakelijk de gereformeerde – een constructieve en stimulerende rol speelt. Uit alles spreekt verder een warme betrokkenheid op de leefomgeving dichtbij en veraf. In schetsen over onderling zo verschillende (en niet noodzakelijk 'gelovige') figuren als Willem van Maanen, Leny Doorn, Sam Goudsmit, Jan Krayenbelt, Henk van Ulsen, Marianne Slager en Kor Schippers wordt duidelijk gemaakt hoe betrokkenheid vertaald kan worden naar maatschappelijk relevant handelen en dialoog. Stilistisch vormt een bundel een pleidooi voor trefzeker formuleren in kort bestek, de miniatuur. De aandacht voor observatie komt tot uitdrukking in de zorgvuldig geselecteerde en met vakmanschap weergegeven illustraties. –

¶ Marcel Poorthuis en Theo Salemink m.m.v. Patrick Nederkoorn, *Van Harem tot Fitna. Beeldvorming van de islam in Nederland 1848-2010*, Nijmegen (Valkhof Pers) 2011. 704 pp. €42,50. ISBN 978 90 5625 356 1.

¶ Jan Jacobs

Deze omvangrijke, maar ook bijzonder rijke en soms zelfs wat overladen studie wordt door de auteurs zelf aangeduid als het derde (en klaarblijkelijk dus laatste) deel van 'een drieluik over beelden van "anderen" in Nederland' (p. 14). In 1996 publiceerden zij het nog forsere *Een donkere spiegel. Nederlandse katholieken over joden. Tussen antisemitisme en erkenning, 1870-2005*. En in 2009 kwam hun qua omvang iets bescheidener *Lotus in de Lage Landen. De geschiedenis van het boeddhisme in Nederland. Beeldvorming van 1840 tot heden* op de markt. Tot een bespreking van deze beide studies in DNK is het nooit gekomen, alhoewel elementen uit laatstgenoemd boek door Poorthuis aan de orde zijn gesteld in een artikel in aflevering 72. Een bespreking zou daarom zo nuttig zijn geweest, omdat de onderzoeken die aan